

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:04.04.2019 ✓Accepted/Kabul:16.07.2019

DOI:10.30794/pausbed.549482

Araştırma Makalesi/ Research Article

Sayın, M. (2019). "Annie Ernaux'nun Yalın Tutku ve Philippe Sollers'in Sabit Tutku Adlı Romanlarında "Tutku" Nun Anlatısı" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 37, Denizli, s. 161-169.

ANNIE ERNAUX'NUN YALIN TUTKU VE PHILIPPE SOLLERS'İN SABİT TUTKU ADLI ROMANLARINDA "TUTKU" NUN ANLATISI

Mehmet SAYIN*

Özet

"Tutku" (fr. Passion): Son derece yoğun bir enerji yüküne sahip kalıcı duygusal yaşam. Aşk, kin ve cimrilik tüm enerjimizi harekete geçirecek ve davranışlarımızı belirleyecek tutkulardır. Bunlar çoğu kez kişiyi suçluluğa itecek bir güce sahiptirler. (Gürün, 1996: 154) Alıntıda geçen tanım, bu çalışmada ele alınacak iki Fransız romanında farklı kurgusal dizgeler içerisinde okura sunulan "Tutku" nun genel görünümüyle örtüşmektedir. "Takınak" (fr. obsession) olarak da adlandırılabilen "Tutku" kavramının, bu romanların anlatıcı-kahramanlarının kalıcı ve sürekli olarak akıllarını meşgul eden, endişelenmelerine yol açan ve bu takıntılı düşünceden kendilerini alıkoyamadıkları bir ana öрге olarak kullanıldığı ve her iki romana da adını verdiği görülmektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturacak romanlardan YALIN TUTKU (PASSION SIMPLE)nun kurgusunda Annie ERNAUX'nun bir anlatıcı-kadın kahramanı, SABİT TUTKU (PASSION FIXE)nun kurgusunda ise Philippe SOLLERS'in bir anlatıcı-erkek kahramanı kullandıkları bilinmektedir. İki farklı romanın bu çalışmada birlikte incelenmesinin asıl amacı, anlatılarının ortak başlangıç noktasını oluşturan, ana öрге "Tutku"nun, kadın ve erkek bakış açısıyla değerlendirilmesi, ayrıca söz konusu örgenin kadın ve erkek yazarlar tarafından ele alınış biçimlerindeki anlatısal boyutunun irdelenmesidir.

Bununla birlikte, bu çalışmada Düşünbilim (fr. Philosophie), Ruhbilim (fr. Psychologie), Toplumbilim (fr. Sociologie) alanlarındaki kuram ve kavramlardan yararlanılması ve feminist eleştiri ile eylem yöntemine de başvurulması, böylelikle ele alınan romanların ortak izleği, "Tutku"nun, okura aktarılmasındaki anlatısal benzerlik ve farklılıkların saptanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kavramlar: Ernaux, Sollers, Tutku, Düşünbilim, Ruhbilim, Eylem, Çözümleme

THE NARRATIVE OF "PASSION" IN ANNIE ERNAUX'S PASSION SIMPLE AND PHILIPPE SOLLERS'S PASSION FIXE

Abstract

"Passion" (fr. Passion): An emotional life which has an extremely intense energy load. Love, grudge and stinginess are the passions which will trigger our whole energy and define our behaviors. They usually have the power to prompt a person to guilt. (Gürün,1996: 154) The definition in the citation matches up with the overall picture of the "Passion" which is presented to readers in different fictional systems in two French novels which will be examined in this study. It is seen that the concept of "Passion", which can also be termed as "Obsession" (fr. Obsession), is used as a main pattern that occupies the minds of the hero narrators of these novels permanently and constantly, that causes them to be worried and that they couldn't forbear themselves from this obsessive thought.

It is known that Annie ERNAUX used a female hero narrator in the fiction of SIMPLE PASSION (PASSION SIMPLE) that is one of the novels that will form the subject matter of this study and Philippe SOLLERS used a male hero narrator in the fiction

*Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, AYDIN.
e-posta: msayin@adu.edu.tr, (orcid.org/ 0000-0001-8443-2123)

of (OBSESSION) (PASSION FIXE) which is the other novel. The primary purpose of examining two different novels together in this study is to evaluate the main pattern "Passion" which constitutes the common starting point of their narration from the female and male point of view, to scrutinize the narrative dimension of the aforementioned pattern in the forms of review by female and male writers as well.

Besides, it is aimed to use the theories and concepts related to Philosophy (fr. Philosophie), Psychology (fr. Psychologie), and Sociology (fr. Sociologie) and also to consult to feminist criticism and dialectical method, therefore to detect the narrative similarities and differences in the narration of "Passion" that is the common theme of the examined novels.

Keywords: *Ernaux, Sollers, Passion, Philosophy, Psychology, Dialectic, Analyse*

1. GİRİŞ

Annie Ernaux'nun öteki romanlarında gözlenen egemen öyküleme tekniklerinin *Yalın Tutku*'da yansımalarının var olduğu, ayrıca öteki yapıtlarında sıkça başvurulan ana izleklerin de yapıtta yazar tarafından vurgulanmaya devam edildiği açıktır. Özyaşam öyküsel olma özelliği taşıyan romanda kullanılan dilin yalınlığı, Ernaux romanlarını önceden okuma fırsatı bulmuş okur için, romanın yazarını kolayca tanıyabileceği bir ipucu gibidir. *Yalın Tutku*'da Ernaux gerçekliği olduğu gibi aktarabilmek adına anılarının aktarımını söz sanatlarıyla, ya da bilgiçlik taslayabileceği konu dışı bilgi ve olaylarla (fr. digressions) süslemeyeceğini; kendi ifadesiyle "dolaysız yazı" (fr. écriture plate) tarzını benimseyeceğini duyumsatır. Nitekim aynı gerçeklik kaygısıyla, yazar anlatısını çok sınırlı tutmakla beraber her türden ayrıntıdan uzak durmaya özen göstermektedir. Günün gününe olmasa da, bir günce özelliği taşıyan yapıtta, yalnızca yaşamının aktarmak istediği bölümünü sergilerken, birçok çağdaş romanda yapılan aksine, konu dışı anlatılardan bilinçli olarak kaçınmıştır yazar. Anlatı içerisinde baştan sona dek aktarılan tek bir olay vardır: Anlatıcı-kadın kahraman ile yabancı uyruklu bir erkek diplomat arasında yaşanan ve sonu ayrılıkla biten ilişki. Ancak söz konusu ilişki sıradan bir kadın-erkek ilişkisi boyutunda değildir. Bu öyküyü ayrıcalıklı kılan, toplumun üzerinde uzlaştığı türden bir ilişkiyi içermiyor olması ve ilişkinin "yasak" olarak sınıflandırılmasıdır. Zira adı bilinmeyen anlatıcı-kadın kahraman, eşinden ayrılmış, yetişkin iki erkek çocuğu olan bir annedir. Bir öğretmen olduğu anlaşılan bu iyi eğitilmiş ve kültürel birikime sahip orta yaşlı anne, kendisinden genç, evli bir diplomatla bilinçli olarak ve isteyerek yasak bir aşk yaşar. Buradaki yasak aşkın anlatıcı-kadın kahramanda uyandırdığı yoğun duygu "tutku" (fr. passion) ya da bir başka deyişle "saplantı" (fr. obsession) dir. Öyleyse "tutku"nun kaynağının yasak aşk olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, yapıtın anlatısının tamamında tek bir öykü yer alsa da, çok sayıda düşünce akımının ve izleklerin anlatı içerisinde ustaca yerleştirilmesinin anlatıyı zenginleştirdiği görülür. Merkezde bulunan Feminizm akımının etrafına Epikürçülük (fr. Épicurisme)-Kadercilik (fr. Stoïcisme), Hiççilik (fr. Nihilisme)-Varoluşçuluk (fr. Existentialisme), Gerçekçilik (fr. Réalisme)-Gerçeküstüçülük (fr. Surréalisme) gibi karşıt düşünce akımları ile iyi-kötü, ahlaklı-ahlaksız, yaşam-ölüm izlekleri eytişimsel (fr. dialectique) bir dizge içerisinde serpiştirilerek irdelenmeleri sağlanır.

Özellikle öz kurgu (fr. auto-fiction) tarzında kaleme aldığı ve özyaşam öyküsünü okurla paylaştığı romanlarıyla dikkat çeken Sollers, adı geçen romanında kendisinden biraz daha farklı bir anlatıcı-erkek kahraman kullanmayı yeğler. Bu kahraman öncekilerden daha genç ve kimliğini gizli tutmaya çalışan, uluslararası haber alma örgütlerince takip edildiği düşünülen, şüpheli siyasi olayların içinde olduğu izlenimi veren, yaşına oranla oldukça bilgili, kültürlü, sanata, özellikle de edebiyata ve müziğe ilişkin büyük bilgi birikimi olan bir Fransızdır. Sollers'in yazma ediminin zengin bir yazınsal arka planı işaret eden anlatısı Ernaux'nun yazınsal yalınlığından çok uzak görünür. Nitekim Sollers'in *Sabit Tutku* adlı romanında kullandığı dil oldukça zengin ve romansıdır. Ayrıntılarla desteklenen, öykülemeye değer katan, Fransız toplumuna ve farklı toplumlara ait din, düşünbilim, edebiyat, müzik alanlarından seçilmiş konu dışı anlatımlarla süslenmiş dil kullanımı Sollers'in öteki romanlarıyla da benzerlik gösterir. Fransızcanın yanı sıra roman içerisinde İngilizcenin de belirgin şekilde kullanılması ve birçok yabancı ülkeye yapılan yolculukların sergilenmesi aracılığıyla, yazar yapıta evrensel bir boyut kazandırmaktadır. Sollers de Ernaux'nun yaptığına benzer şekilde romanında anlatıcı-kahramanının yaşamından bir bölümü okura sunar. Ancak bu sunuşun kurgusu Ernaux'nun kinden oldukça farklıdır. Zira her ne kadar asıl öykü, kahramanın bir kadına duyduğu bitmek bilmez "tutku" sunu anlatsa da, bu merkez anlatı (fr. récit central) nın yanı sıra

çok sayıdaki uydu anlatılar (fr. récits satellites) roman içerisinde farklı türden öykülerin aktarılmasına olanak tanır. Bununla birlikte, *Sabit Tutku*'nun adı bilinmeyen, yirmi üç yaşındaki yoksul anlatıcı-erkek kahramanı ile kırk yaşındaki zengin ve kocası ölmüş, yetişkin bir kızı olan, uluslararası avukat Dora Weiss arasında yaşanan ilişkideki zorluk, kahramanın duyumsadığı aşkın saplantılı bir hal almasına yol açar. Kahramanın tutkuyla bağlı olduğu kadınla karşılaştırılamayacak kadar maddi güçten yoksun oluşu ve birbirlerine tanıdıkları cinsel özgürlük olanağının sonucu, yaşadıkları çok eşli birlikteliklerin neden olabileceği düşüncesiyle ortaya çıkan, "sevdiğini her an yitirme duygusu" nun bu ilişkiyi saplantılı ve tutkulu bir hale dönüştürdüğü söylenebilir.

Yalın Tutku'da olduğu gibi *Sabit Tutku*'da da çağdaş romanların birçoğunda rastlanan Epikürçülük-Kadercilik, Hiççilik-Varoluşçuluk, Gerçekçilik-Gerçeküstüçülük gibi düşünce akımları ile kadın-erkek, iyi-kötü, ahlaklı-ahlaksız, yaşam-ölüm izlekleri sav-karşı sav ve birleşim yöntemiyle irdelenmeye çalışılır. Yine, Ernaux'nun ele alınan romanına benzer olarak, Feminizm olgusu *Sabit Tutku*'nun da vazgeçilmez örgesidir. Ancak buradaki asıl fark Feminizmin bir erkek yazar tarafından, kadın yazarlardan daha güçlü bir biçimde işlenmesi ve desteklenmesidir.

Buraya kadar genel olarak betimlenmeye çalışılan romanların ana hatlarının, yazınsal özelliklerinin saptanmasına yardımcı olacağı değerlendirilmektedir. Üç bölümden oluşan bu çalışmanın **Yöntem ve uygulama** başlıklı ikinci bölümünde yöntem olarak düşünbilim, ruhbilim, toplumbilim alanlarındaki kuram ve kavramlardan yararlanılmasının yanında, feminist eleştiri ile eylem yöntemi de başvurulması böylece ele alınan romanların genel yazınsal özelliklerinin saptanması amaçlanmaktadır. Ayrıca, **Sonuç** bölümüne gelindiğinde, yazınla ilgilenen bireylerin yararlanabileceği düşünülen, elde edilmiş çözümlerinin paylaşılması hedeflenmiştir.

2. YÖNTEM VE UYGULAMA

Genel olarak kadın erkek eşitliğini ifade etmek için kullanılan Feminizm kavramı ayrıntılı olarak irdelendiğinde, bu anlamın çok üstünde bir içeriğe sahip olduğu, günümüz bilimsel tartışmalarında, özellikle de çağdaş yazın alanında açıkça görülmektedir. Ataerkil dünyada erkek egemen yaşantının karşı cins üzerinde yarattığı baskının yadsınması ve bu baskıya karşı koyma yolunda atılacak tüm adımları destekleme çabası içinde olan bu başkaldırı devinimi, başlangıç noktasını insanın varoluşuna kadar geriye götürür. Erkeği kadından üstün gören dini metinlerden başlayarak, yirminci yüzyıla kadar devam eden süreçte, birçok ünlü düşünürün de bu erkek egemen söylemleri destekleyen açıklamalarına tanık olunur:

Hegel'e göre: "*Kadınların çocuk doğurmak, onlara bakmak, evi çekip çevirmekten başka bir şey için yazgılanmadıkları apaçiktir.*"

"Kadınlar yönetime geçtiklerinde, devlet hemen tehlikeye düşer. Çünkü kadınlar eylemlerini evrensel gereksinmelere göre değil, keyfi eğilim ve kanılara göre düzenlerler."

Kant'a göre: "*Kadın saltanat sürmeli, erkek yönetmelidir. Çünkü eğilim saltanat sürer, akıl ise yönetir.*"

(Aktaran-Arat Necla,1991: 19)

Kadını toplumun ikinci sınıf üyesi olarak gören ve öyle tanıtmaya çaba gösteren ataerkil söylemler ve tutumlar karşısında toplumsal bir devrim yapmayı amaçlayan Feminist hareketin tanımını Teresa Billington-Grieg şöyle yapar:

"(Feminizm) bütün insan ilişkilerinde cinsiyet eşitliği temelinde dünyayı yeniden düzenlemeyi hedefleyen bir hareket olarak; insanlar arasında cinsiyet-temelli her tür ayrımcılığa karşı çıkan, cinsel ayrıcalıklar ve problemleri ortadan kaldıracak, hukuk ve geleneğin temel taşı olarak kadın ve erkeğin ortak insanlığının kabulü için çalışacak bir hareket." (Aktaran Slattery Martin, 2007: 137)

Fransız feminist, düşünbilimci, eleştirmen ve yazar Hélène Cixous dişil libido ve dişil yazı arasında koşutluklar olduğunu ve erkek egemen toplumun yapısal düzenini, yazarın yalnızca dişil yazı adını verdiği yazma tekniğiyle değiştirebileceğini ileri sürer. O ve onun gibi düşünen "*feminist yazarlar kadınların cinselliği sadece cinsel ilişki ve orgazm gibi erkek terimler içinde değil, aksine farklı kadın deneyimlerine ve cinsel haz veya zevk almaya göre de ifade etmeyi öğrenmeleri gerektiğini öne sürerler.*" (Aktaran Slattery Martin, 2007: 146)

Bu bağlamda bakıldığında, *Yalın Tutku*'nun ve anlatıcısı erkek olmasına karşın *Sabit Tutku*'nun da birer dişil yazı "écriture féminine" örneği oldukları söylenebilir. Anlatılarında geçen cinsel ilişki sahnelerinde, kadının cinsel ilişkideki devingenliğinin erkek tarafından baskılanmadığı, her türlü toplumsal değer yargılarından soyutlanarak kadının da kendisini zevk almaya adanmış, en az erkek kadar ilişkiyi arzularak, erkekle eşit, hatta erkekten daha baskın olduğu görülür:

"Cinsel doyuma ulaşabilir miyim diye kendi kendime soracak kadar," (Ernaux, 1992: 20)

"Kaç kez seviştiğimizi hesaplıyordum. Her kez ilişkimize bir şeyin daha katıldığını, ancak aynı zamanda da bu hiç değişmeyen jest ve haz birikiminin kesinlikle bizi birbirimizden ayıracağını sanıyordum. Bir istek sermayesi biriktiriyorduk." (Ernaux, 1992: 16)

"Toplumun en çok korktuğu şeyin içindeyiz: güçlerin yer değiştirmesi."(Sollers, 2004: 22)

"Karanlıkta zevk zamanydı şimdi, en uzun ve en derin, en iffetli ve en müstehcen, aynı zamanda fısıltıların, iç çekişlerin, pis kelimelerin, engellenmiş şiddetli kimlik naklinin zamanydı."

(Sollers, 2004: 46)

Bu verilerin ışığında, ele alınan iki romanın öykülerinin aktarılmasında feminist görüşün egemenliğinin romanların anlatıları boyunca hüküm sürdüğü ve anlatıların ana örgesi olduğu açıktır. Bu örgenin işlenmesinde iki roman arasındaki en belirgin fark *Yalın Tutku*'nun kahramanının kadın, *Sabit Tutku*'nunkinin ise bir erkek oluşudur. Nitekim Feminizm görüşünü benimseyen bir kadın ve bir erkek yazar tarafından olayların sunulmasının farklı olması doğaldır. Ancak beklenin aksine, erkek yazar tarafından işlenen feminizm kavramı, kadın yazarın kavramı ele alışı biçiminden daha güçlüdür. *Yalın Tutku*'nun anlatıcı-kadın kahramanı, yaşadığı ilişkiyi yönetemezken ve edilgen bir tutum sergilerken, *Sabit Tutku*'nun anlatıcı erkek kahramanın aşık olduğu Dora Weiss, ilişkinin baskın tarafı ve ilişkiyi tamamıyla kontrolü altında tutan örnek bir Feminist kadındır. Anlatıcı erkek kahraman bu durumu kabullenir ve Dora'nın ilişkilerinde sahip olduğu egemenliğine saygı duyar.

Her iki yapıtın kahramanlarının ortak noktası ise duyumsadıkları "aşağılık kompleksidir". *Yalın Tutku*'nun anlatıcı-kahramanı, geleneksel bir kadının yapamayacağını farkında olmasına rağmen evli bir erkekle uygunsuz ilişki yaşamakta, üstelik anne olmasına aldırmadan sevgilisini çocuklarına tercih etmektedir.

"Kimi zaman evimde kalan üniversite öğrencisi oğullarıma, sadece bana ilişkiyi kolayca sürdürmemi sağlayan en rahat uygulamayı açıklamıştım. Böylece eve dönüp dönmeyeceklerini öğrenmek için önceden telefon etmeleri, evde iseler, A. Geleceğini telefonla bildirdiğinde evden ayrılmaları gerekiyordu. Bu anlaşma-hiç olmazsa dıştan-hiçbir güçlüğe neden olmuyordu." (Ernaux, 1992: 20)

Sabit Tutku'nun anlatıcı erkek kahramanının etkisinde kaldığı aşağılık kompleksinin nedeni ise yaşanan ilişki değil, birlikte olduğu güçlü kadın imgesi karşısında kendisini eksik hissetmesi ve âşık olduğu kadını yitirme korkusudur.

"Dora olmadan, nasıl dayanırdım ve nasıl yaşadım?"(Sollers, 2004: 189)

Ele alınan romanların başkahramanlarının içerisinde buldukları ruhsal karmaşa ile ilintili tanımlamasını *Yaşamın anlam ve amacı* adlı yapıtında Alfred Adler şöyle yapar: "Aşağılık kompleksi, insanın yeterince uyum sağlayamadığı ya da üstesinden gelecek donanıma sahip olmadığı bir güçlük karşısında doğup çıkar ve karşılaşılan güçlüğün üstesinden gelinemeyeceği inancıyla kendini açığa vurur" (Adler, 2014: 56)

Anlatıcı-kadın kahramanın suçluluk duygusundan ve anlatıcı-erkek kahramanın en sevdiğini yitirme korkusundan kaynaklanan aşağılık kompleksleri, yansımalarını "tutku" olarak sergilerler. "Tutku" nörotik (sinirceli) bir durumun göstergesidir. Bireyin davranışlarının bozulmasına yol açan ancak bilincine etki yapmayan bu davranış bozukluğu durumu, daha çok kişinin duygusal dengesinin bozulmasına neden olmaktadır (Gürün, 1996: 101). Sürekli olarak akli meşgul eden, bireyin başarısızlığa uğrama endişesini ortaya çıkaran, gerçekleşmesi durumunda altından kalkamayacağı sonuçlarla karşılaşabileceği düşüncesinin bireyde yarattığı saplantı ele alınan romanlarda sevgiliye duyulan "tutku" olarak kendisi gösterir. Aşağılık kompleksleri nedeniyle duygusal

dengelerini yitiren söz konusu başkahramanlar saplantılı bir sevgiliye-bağımlılık hali yaşamaya başlarlar. İşte, iki romanın başlığını oluşturan bu bağımlılığın adı “tutku” dur. “*Yalın Tutku*” ve “*Sabit Tutku*”.

Çalışmanın Giriş bölümünde, incelenmesi amaçlanan romanların, öykünün merkezine konumlandırılmış “Feminizm” ve “tutku” kavramlarının etrafına sıkça tekrarlanan düşünce akımlarının yerleştirildiği ve bu kavramların eytişimsel bağlamda sunuldukları bildirilmiştir: Epikürcülük-Kadercilik, Hiççilik-Varoluşçuluk, Gerçekçilik-Gerçeküstüçülük. Bu bağlamda, ele alınan romanlarda konu edinilen “tutkuların” yaşanmasında, başkahramanların içine düştükleri saplantılı durum karşısında sergiledikleri çelişkili ruhsal davranışlarını, karşıt düşünce akımlarıyla, eytişimsel dizge içerisinde irdelemek uygun olur.

Hançerlioğlu eytişim kavramını “*Doğayı, toplumu ve düşünceyi karşıtlıklarının çatışması ve aşılmasıyla durmaksızın devindiren ve geliştiren süreç.*” olarak tanımlar(Hançerlioğlu, 1994: 104,105). Bazı düşünürler zıt kavramların birlikte kullanımlarını sakıncalı ve sonuca götürmeyen bir yöntem olduğunu ileri sürseler de, daha çok Hegel, Fichte ve Marx gibi düşünürler gerçeğe ya da gerçek sonuca kavramları karşıtlarıyla değerlendirerek ulaşabileceğini ve bunun olumlu bir yöntem olduğunu savunurlar.

“*Hegel’in geliştirdiği üçlü yöntem: thesis- = koyum, sav- antithesis = karşı koyum, karşı sav - synthesis = birlikte koyum = birleşim. Bu son evrede birbirine karşıt olan şeyler birleşirler, birbirleriyle uzlaşırlar. İnsanlık tarihi Hegel’e göre eytişimsel bir konuşma gibidir; bu konuşma, söz –karşı söz daha yüksek bir birlik içinde ilerler, ama bu birlik de yeniden bir karşıtlığın çekirdeği olur ve böylece daha ilerideki gelişmelere doğru itici bir gücü içinde bulundurur. Bu devinin ve ilerleme içinde us kendi kendini açar. Dünya tarihi böylece mantıksal ide’nin gelişmesidir.*” (Akarsu, 1975: 72,73)

Epikürcülük≠Kadercilik

Antik çağ yunan düşünürü Epiküros’un adını verdiği bu düşünsel akım başlangıcı ya da sonu bulunmayan dünyanın ezelden beri var olduğu, insanın bu dünyayı ancak duyularıyla keşfedebileceği, insanların gereksinim duydukları tek şeyin, mutlu yaşama ulaşabilmek ve mutlu kalabilmek olduğunu savunur. Mutlu olmak için insanın “Haz” alması gerekir. İnsan bedensel olarak rahatsa ve ruhsal olarak bir sorun yaşamıyorsa mutlu olur. İnsanı mutsuz kılan ölüm düşüncesidir ve bu düşüncenin saplantılı hale gelmesinden, insanı ancak duyularını devingen kılmak ve yaşamdan haz almak kurtarabilir(Hançerlioğlu, 1994).

“*Bedeninin içinde uyuyormuşum gibi bir duyguya kapılıp, yarı uykulu duruma geliyordum. Ertesi gün de uyuşukluk içinde yaşıyordum: bu uyuşukluk sırasında daha önceki bir okşayışı yeniden oluşuyor, söylediği bir sözcük yineleniyordu.*” (Ernaux, 1992: 16-17)

“*O yıllarda mutluluk Dora’nın vücuduydu, onun esmer görgülü esnekliliği ve sonsuza kadar öyle kalacak.*”(Sollers, 2004: 82)

İnsan mutluluğunu, insanın devingen bir varlık olmasına bağlayan Epikürcülük ile yine insanın mutlu olmasını amaçlayan, ancak bu mutluluğun bir çeşit devinimsizliğe ve başına gelenleri doğal olarak karşılamayı, sorunlar karşısında doğayı rehber almayı, karşı koymaksızın ona ayak uydurmayı salık veren Kıbrıslı düşünür Zenon’un kurucusu olduğu Kadercilik, ele alınan romanlarda birbirlerine karşıt gibi görünseler de; aslında birbirlerine koşut oldukları, her ikisinin amacının mutlu yaşama ulaşabilmesi için kahramanlara yol göstermek olduğu açıktır.

Yalın Tutku’nun kırklı yaşlarında olan, durağan bir yaşam sürmekten sıkılmış anlatıcı kadın kahraman mutlu olabilmek için “Haz” duymanın yolunu bir erkekle ilişki yaşamakta ararken; sevgilisinin evli olması ve ilişkisini sürdürebilmek için çocuklarını yanından uzaklaştırması sonucu içine düştüğü bunalımdan kurtulmak ve yeniden mutlu olabilmek amacıyla başına gelenleri kabullenmeyi ve bir süre umarsız kalmayı seçer. *Sabit Tutku*’da durum biraz daha farklı olmasına karşın sonuç aynıdır. Romanın başında intihar etmek üzereyken bulunan anlatıcı-erkek kahraman, rastlantısal olarak intihardan vazgeçer. Ölümüne ve yazgısına başkaldırarak intiharı yeğleyen kahraman, Dora’yla ikinci bir şans elde eder. Yaşadığı ruhsal sorunlardan kurtulmak ve mutlu olmak amacıyla “Haz” almanın yolunu Dora’yla aşk yaşamakta bulur. Ancak iki sevgili arasındaki parasal güç farkı nedeniyle ve birbirlerine tanıdıkları cinsel özgürlükten ötürü, kahraman Dora’yı tamamen kendisine ait hissetmez. Onu

kaybetme korkusundan kurtulmak ve mutlu olabilmek için yaşamakta olduğu her şeyi olduğu gibi kabul eder, yazısına boyun eğer.

Hiççilik≠Varoluşçuluk

“Hiççilik (fr. nihilisme) Tüm ideallerin, değer tasarımlarının ve olumlu çabaların tamamen reddedildiği bir dünya görüşü tavrına ve davranışına verilen ad... Nihilist eğilimler, günümüzde kapitalist ülkelerin küçük- burjuva aydın çevrelerinde emperyalizme ve onun ideolojisine bir tepkinin ve aynı zamanda çaresizliğin ve yenilginin bir ifadesi olarak ortaya çıkmaktadırlar.” (Buhr, 1999: 298).

Yukarıdaki tanımdan anlaşıldığı üzere hiççilik, karşılaşılan olaylar, yaşanan sıkıntılar karşısında çözüm üretemeyen bireyin çaresizliğini ve kendini değersiz, güçsüz hissederek her şeyden vazgeçişini anlatır. Aksine varoluşçuluk bireyin kendisine en uygun davranış biçimini seçmekte özgür olduğunu, seçim yapmamanın da bir tür seçim sayılacağını ve bireyin sonucu her ne olursa olsun doğru bildiği konuda eyleme geçmesinin, yaptığı eylemin sorumluluğunu alabilecek erdemi korkusuzca göstermesinin gerekli olduğunu bildirir. Ancak bu bireysel eylem özgürlüğünün toplumun üzerinde anlaştığı değerleri tehdit etmesi durumunda içinde bulunulan toplum tarafından bireyin hızlıca dışlanacağı da bilinmektedir.

“Varoluşçuluk (fr. existantialisme): İnsan özgürlüğünü varoluşçu anlamda kullanmaya kalkarsa toplumla çatışmaya girer. Nitekim varoluşçular da topluma karşı çıkmakta ve toplumun kişiyi bireyselliğinden yoksun kıldığını ileri sürmektedirler” (Hançerlioğlu, 1994: 444).

Ele alınan romanlarda kahramanların hiççilik ve varoluşçuluk bağlamında sergiledikleri davranış biçimleri benzerlik göstermektedir. İkisi de çözümsüz sorunlarla karşılaştıklarında bir bunalım yaşamakta ve yaşadıkları bunalımın süresinin uzaması durumunda ise kendilerini çaresiz, değersiz, kısacası bir hiç gibi duyumsamaktadırlar:

“Zamanın beni artık hiçbir yere götürmeyeceği duygusu içindeydim; zaman beni sadece yaşlandırıyordu.” (Ernaux, 1992: 20)

“Bizler, kısmen hiçten oluşmuşuzdur. Ve: Tüm dünya da hiçten oluşmuş değil midir?”

(Sollers, 2004: 58)

Yalın Tutku'nun anlatıcı kadın kahramanının varoluşunu ispatlayan başlıca üç gösterge olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bunlardan en önemlisi, tüm ortak değerlere aykırı olarak evli bir erkekle birlikte olması, ikincisi yanlış olduğunu bilerek yasak ilişkisini çocuklarına yeğlemesi ve son olarak yazdıklarının yayımlandıktan sonra okunacağını ve okur tarafından suçlanacağını farkında olup, romanını yazmaya devam etmesidir. Her üç eylemde de anlatıcı kahraman bir seçim yapar ve sonuçlarını kabullenmeyi göze alır. Varoluşunu kanıtlayan üç seçimden birincisi olumlu sonuçlanırken diğer ikisi anlatıcı-kadın kahramanı pişmanlığa götürür.

“İnsanın neler yapabileceğini, hem de her şeyi yapabileceğini keşfettim.(...) Haberi olmadan, o beni dünyaya daha çok bağladı.”(Ernaux, 1992: 56,57)

“Ama ilişkimi tümüyle çocuklarımdan gizli tutmayı yeğlerdim,(...)”(Ernaux, 1992: 52)

“Bu metni makinede yazmaya başladığımda, onu herkesin bildiği daktilo harfleriyle görünce masumlüğüm sona erecek. (Ernaux, 1992: 52)

Sabit Tutku'nun anlatıcı erkek kahramanının romandaki varoluş serüveni oldukça açık bir şekilde okura sunulur. Yaşamının anlamsızlığı, duyumsadığı boşluk, yalnızlık ve en önemlisi bu durumun sonsuza kadar değişmeden devam edeceği düşüncesiyle yaşamına son vermeyi seçen ve bu sonu gerçekleştirmek için Paris'teki Pont-Neuf köprüsüne giden kahraman, oradan geçmekte olan biri tarafından engellenerek yaşamına istemeden devam eder. Kendisini engellemeye çalışan bu adama karşı koyabilecek ve intihar eylemini gerçekleştirebilecek iken, yaşamayı seçerek varoluşunu devam ettirir. Ancak, bu gerçek bir varoluş değil, maddesel bir var olma biçimidir. Bu bunalımlı, karmaşık duygular içindeyken kahramanın Dora'yla karşılaşması varoluşunun tamamlanmasına, anlam kazanmasına olanak tanır. Burada okura doğrudan bir mesaj verildiğine tanık olunur: “Her zaman bir yol vardır.”

“Adamın biri yanıma gelip yavaşça kolumdan tuttu, bir şeyler söylüyordu. Beni köprünün kenarından uzaklaştırmak istiyordu, alışlageldik ahlaki laf salatalarını duyuyordum, bunu yapamayız, zannettiğimiz kadar yalnız değildir hiçbir zaman,”(Sollers, 2004: 11)

“Orada dünyanın o köşesinde, renkli devamı görmeden, bir fare gibi kalabilirdim. O halde bundan kurtulabiliriz. O halde şans vardır. Çaresiz bir hastalığa yakalanmadıysanız ve sürekli acı çekmiyorsanız kendinizi öldürmeyin.”(Sollers, 2004: 184)

Gerçekçilik≠Gerçeküstücülük

Özyaşam öyküsü türündeki romanların genelinde, gerçeğe bağlı kalındığı, söz konusu gerçekliğin, yer adları, olayın geçtiği zamanda yaşanan önemli tarihsel olaylara yer verilmesi, öykünün anlatımında usa yatkinlik gibi konularla vurgulanmasına dikkat edildiği bilinir. “Yalın Tutku”da anlatılan öyküde geçen yer adlarının ve buralara ilişkin yapılan betimlemelerin gerçeği yansıttıkları gözlenir: Paris, Sceaux parkı, Vincennes ormanı, Floransa, Oltrarno, Baboli Parkı, Pizza San Michelangelo, San Miniato, Badia Kilisesi, Santa Croce Bazilikası, Arno nehri. Bununla birlikte öyküyle aynı zamanda gerçekleşen tarihsel olayların romanda yer almaları yapıta gerçeklik katan diğer öğelerdir: 1989 yılında tenisçi Michael Chang’ın Roland Garros’u yenmesi, aynı yıl Çavuşesku’nun kurşuna dizilmesi, 1991 yılında Berlin duvarının yıkılması, 1990 yılında 1. Körfez savaşının başlaması bunlardan bazılarıdır. Benzer örnekleri *Sabit Tutku*’nun anlatısında bulmak da olasıdır. Bu anlatıda geçen çok sayıdaki şehir ve yer adlarının gerçek oldukları dönemin özelliklerini taşıdıkları izlenir. Fransa, Amerika, İspanya, Hollanda gibi ülkelere ve bu ülkelerin başkentlerine yapılan yolculukların gerçek olduklarının, Dora’nın zengin ve uluslararası bir avukat olmasıyla açıklanabileceği düşünülmektedir. Üstelik romanın sonunda anlatıcı kahramanın ve Dora’nın randevulaştıkları Louvre müzesinin yakınındaki Marly Restoranı’nın gerçek oluşu anılan yerlerin gerçek oldukları düşüncesini güçlendirir. Bununla birlikte öykü zamanı içinde gerçekleşen tarihsel olaylar değerlendirildiğinde Putin’in 2000 yılında Rusya devlet başkanı olarak seçilmesi, öykü içerisinde geçen tarihsel bir olay göstergesidir. Geneline bakıldığında, dünya ülkelerine ait başkentler, ünlü müzeler ve kafeler, restoranlar dışında öykünün gerçekliğine okuru inandıracak çok fazla ayrıntı bulunmaz, daha ziyade kurgusal olduğu izlenimi yaratır.

Gerçeküstücülük akımını benimseyen yazarlarda, toplum kurallarını, estetik ve ahlaki kaygıları önemsemeyen, bilinç dışı düşüncelerini, beğenilerini, arzularını, akıllarını etkisi altına alan her türden olayı, Breton başta olmak üzere öteki gerçeküstücü yazarların da sıkça dile getirdikleri, bunların “kendiliğinden-yazma” “fr. écriture automatique” yöntemiyle kaleme aldıkları bilinir. Burada amaç bilinç dışını açığa çıkarmak, böylelikle üst gerçekliğe, başka bir deyişle, bireyin o ana dek gizli kalmış kendi gerçekliğine ulaşmasını sağlamaktır. Gerçeküstü anlatılarla, nörotik bir sorun yaşama, haz alma, düş ve sanrılar görme, alkol ve benzeri madde kullanımı sonucu karşılaşıldığı bilinmektedir.

“Breton, salt ruhsal özdevim (fr. automatisme psychique pure) adını verdiği yöntemini şöyle anlatır: “Usun hiçbir denetini, hiçbir töresel ya da estetik tasaya bağlı olmaksızın düşüncenin kendini olduğu gibi ortaya koymasına için, düşüncenin kendi üstüne kapanmasına en elverişli bir yerde oturun. Önünüzde kâğıt ve kalem bulunsun. Bütün bilgilerinizden ve yeteneklerinizden sıyrılın. Önceden bir konu düşünmeksizin, duraksamayı ve yazdıklarınızı okuyup düzeltmeden, yapabildiğiniz kadar hızla yazın. Sözcükleri hiçbir düşünsel düzen katmadan, gelişigüzel art arda sıralayın Elde edeceğiniz yapıt, gerçeküstü bir yapıt olacaktır.”” (Haçerlioğlu, 1994: 136).

Breton’un yukarıda betimlediği gerçeküstücü yapıtın oluşturulması ile Ernaux’ nun *Yalın Tutku* adlı yapıtının oluşumunun genel olarak örtüştüğü söylenebilir. Zira anlatıcı-kadın kahramanın duyumsadığı yoğun haz sonucu içine düştüğü saplantılı ruhsal durumunu, toplumsal değer yargılarını alt-üst edeceğini umursamayıp, içinden geldiği gibi, kelimelerin yazıya dökülüş düzenleriyle oynamadan ve yazdıklarını sonradan düzeltmeden oldukları gibi gözler önüne serdiği açıkça görülür:

“İlk satırlardan başlayarak iradem dışında kullandığım hikâye zamanı, bitmesini istemediğim bir zamanın “o zamanda yaşam daha güzeldi” tümcesinin sonu gelmeyecek bir yinelemenin zamanıydı bu” “İnsanın neler yapabileceğini, hem de her şeyi yapabileceğini keşfettim.(...) Haberi olmadan, o beni dünyaya daha çok bağladı.”(Ernaux, 1992: 46).

“Ben sadece onun yaşamının bana verdiği şeyleri, kuşkusuz okumayacağı, ona yönelik olmayan sözcüklere döktüm.” (Ernaux, 1992: 46)

Sabit Tutku'da durum daha farklı bir boyuttur. Anlatıcı-erkek kahraman öyküsünü sunarken gerçek ve gerçeküstü olan iç içe geçer, birbirine karışır. Bir yandan gerçek olduğu düşünülen olayları yaşarken, öte yandan gerçekliğin ötesine geçmekten kendini alıkoyamaz anlatıcı-erkek kahraman. Gerçek ve gerçeküstü arasında istemli bir gel-git eylemini alışkanlık haline getirir. Genellikle her gerçek olayın aktarılması eyleminde, gerçek boyuttan koparak gerçek üstü boyuta geçer; ancak sonrasında yine gerçeklik boyutuna geri döner. Bu boyut değiştirmeyi kahramanın genellikle kütüphanede kitap okuduğu sırada, cinsel ilişki yaşarken, uykuda düşlerinde, sanrılar görürken ve haşhaş kullandığı zamanlarda gerçekleştirdiğine tanık olunur.

“İçgüdüyle veya tesadüfen Cyrano de Bergerac'ın *Ay ve güneşin halleri* isimli eserinin eski bir baskısını alıyorum elime.”(Sollers, 2004: 27)

“Biraz erkek gibi ol tatlım veya acelesi olmayan, açgözlü iki korkunç kadın gibi davranalım. Bir nefes meselesi, sarıp-sarmalama, nefes kan vampirliği meselesi bu. *Dora*, *Sodom'u savunacaktı*, (çünkü toplum da sonuçta budur zaten), *Gomorra* da daha iyi nefes alabilmek için gelip nefesini tıkiyordu. (İncil'den o ülkenin üzerine, sanki rastlantısal bir sessizlik)” (Sollers, 2004: 46).

“Hareket etmekten kaçınıyordum, olayın benim dışımda geliştiğinden, uykuya veya bir sanrıya bağlı olmadığından emin olmaya çalışıyordum.” (Sollers, 2004: 9)

“Çok mu fazla haşhaş içmişim? Asla fazla içmem.” (Sollers, 2004: 27)

Öyleyse, ele alınan romanlarda gerçek ve gerçeküstü olan anlatıların bir arada kullanıldıkları, *Yalın Tutku*'da gerçeküstülüğe geçişin genellikle anlatıcı-kadın kahramanın mutsuz olduğu zamanlarda ve sevgilisi A. nın yokluğunda, tüm zamanını onu beklerken, onun nerede, nasıl ve kiminle olduğuna ilişkin gerçek olmayan, düşsel bir takım olasılıkları kendi kendine açıklamaya çalışırken gerçekleştiği söylenebilir. Bunun yanında, *Sabit Tutku*'da anlatıcı-erkek kahramanının gerçek ya da gerçeküstü evrene yolculuk yapması için mutlu ya da mutsuz olmaya gereksinim duymadığı, her an istediği evrene dâhil olabildiği, gerçek evrenden daha çok gerçeküstü olanda kalmayı yeğlediği izlenir.

3. SONUÇ

Buraya kadar yapılmaya çalışılan incelemeler sonucunda ilk olarak, her iki yapıtta kullanılan yazma tekniğinin, Hélène Cixous'nun betimlemeye çalıştığı dişil libido egemenliğindeki “dişil yazı” “écriture féminine” olduğu saptanmıştır. Bu yazma tekniği sayesinde erkek-egemen toplumun algısının değiştirilmesinin ve böylece toplumsal yeniden yapılanma sürecinin hızlandırılmasının amaçlandığını söylemek yanlış olmaz. Kendi içerisinde birçok alt ulama ayrılan Feminist düşüncenin, özellikle “Radikal Feminizm” ulamı her iki romanda belirgin olarak gözlenmiştir. Nitekim erkek egemen toplumun güvencesi ve en önemli kurumu, “evlilik-aile” kurumunun önemsizleştirilmesi, hatta yok sayılması yoluyla Feminizm hareketinin kalıcı başarıya ulaşacağı savını Radikal Feministlerin ileri sürdükleri bilinmektedir.

Bununla birlikte, ele alınan romanların anlatıcılarının baş edemedikleri sorunları nedeniyle yaşadıkları saplantılı duygunun, farklı nedenleri olduğu belirlenmiştir. Anlatıcı-kadın kahramanın yasak aşk yaşamaması ve kötü anne olarak değerlendirilebilecek olması ve anlatıcı-erkek kahramanın en sevdiğini yitirme korkusu, kendilerinde “aşağılık kompleksi”nin oluşmasına, bu ruhsal karmaşanın ise karşı cinse yönelik bir “tutku” yaşamalarına yol açtığı ve bu tutkunun romanlara adını verdiği görülmüştür.

Ayrıca, *Yalın Tutku*'da ve *Sabit Tutku*'da birbirine karşıt görüş oluşturan, Epikürcülük-Kadercilik, Hiççilik-Varoluşçuluk, Gerçekçilik-Gerçeküstücülük akımlarının romanların öykülerinin aktarılmasında ve kahramanların okura sunulmalarında önemli rol üstlendikleri izlenmiştir. Bu türden karşıt akım ve kavramların ele alınan romanlarda birlikte kullanılmalarının rastlantısal olmadığını; özellikle Hegel'in önerdiği “eytişimsel kuram” ın “sav- karşı sav-bireşim”, insanın, toplumun ve içinde yaşanan dünyanın sorunlarının devingenlik içerisinde, farklı düşüncelerin tartışılması yoluyla aşılabileceği ve gerçek gelişmenin buna bağlı olduğu görüşünün Ernaux ve

Sollers tarafından desteklenmeye çalışıldığını ifade etmek uygun olur. Bunun yanı sıra, kullanılan bu karşıtlıkların, her bireyin zıttıyla var olduğu, sorunlardan kurtulma ve mutluluğu yakalama yolunda, herkesin içinde sakladığı “öteki ben”i harekete geçirmesinin yararlı olacağı düşüncesinin, açıkça irdelendiği de saptanmıştır.

KAYNAKÇA

- Aytaç, G. (1997). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Gündoğan yayınları, Ankara
- Adler, A. (2014). *Yaşamın Anlam ve Amacı*(Çev. Kâmuran Şipal). Say yayınları İstanbul
- Akarsu, B. (1975). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, Ankara üniversitesi basımevi, Ankara
- Arat, N. (1991). *Feminizmin ABC'si*, Simavi yayınları, İstanbul
- Buhr M. Kosing, A. (1999). *Bilimsel felsefe sözlüğü*, 2. Baskı (Çev. Veysi Bildik), Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul
- Duplessis, Y. (1991). *Gerçeküstücülük*, (Çev: İ. Yergüz) İletişim Yayınları, İstanbul
- Ernaux, A. (1992). *Yalın Tutku*, (Çev: Y.Avunç) Cem Yayınevi, İstanbul
- Freud, S. (1992). *Endişe*, 2. Baskı (Çev: L. Özcengiz) Dergâh yayınları, İstanbul
- Freud, S. (2014). *Psikanaliz Üzerine*, 4. Basım, (Çev: Kâmuran Şipal), Cem Yayınevi, İstanbul
- Gürün, O. A.(1996). *Psikoloji Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul
- Hançerlioğlu, O. (1994). *Felsefe Sözlüğü*, 9. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Kıran, Z., Kıran, A. (2000). *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara
- Moran, B. (1991). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, Cem yayınevi, İzmir
- Slattery, M. (2007). *Sosyolojide Temel Fikirler*, (Çev: Ü. Tatlıcan) Sentez yayıncılık, Uludağ
- Sollers, P. (2004). *Sabit Tutku*, 1. Baskı, (Çev: P. Y. Akan) YKY, İstanbul